

Aktuality české právní informatiky

Danuše Spáčilová

Aktuality české právní informatiky byl název workshopu v rámci V. ročníku konference České právo a informační technologie ve dnech 19.–20. září 2013 v hotelu Atlantis v Rozdrojovicích. Organizoval ji Ústav práva a technologií Právnické fakulty MU za podpory projektu „Právo do praxe, praxe do práva - partnerství pro užší sepětí výzkumu a praxe“, reg. č.: CZ.1.07/2.4.00/31.0146.

Zástupci firem produkujících právní informační systémy představují každoročně to nejlepší, čím se mohou pochlubit. **Jakub Kolomičenko** (Atlas consulting spol. s r. o.) v příspěvku „Novinky v právním informačním systému CODEXIS a jejich praktické využití“ upozornil zejména na dva neaktuálnější doplňky – „**Rekodifikace NOZ**“¹ a „**Citační systém CITEX**“². Uvedl, že první jmenovaný doplněk „*přehledným způsobem zobrazuje změny, které čekají soukromé právo od 1. 1. 2014. V praxi to funguje tak, že pokud se uživatel nastaví na příslušné ustanovení, zobrazí se mu v horní části textu zákona tabulka, kde je uvedeno, jak je toto ustanovení upraveno v novém občanském zákoníku. Ke konkrétnímu ustanovení tabulka dále zobrazuje důvodovou zprávu, komentáře a právní výklady. Tento doplněk se samozřejmě nevztahuje pouze na občanskoprávní úpravu, ale zahrnuje i zákon o rodině, obchodní zákoník, mezinárodní právo soukromé a téměř většinu předpisů, které podléhají rekodifikaci.*“

Velkou pozornost věnoval systému CITEX®, který „*vyhodnocuje, kolikrát bylo dané soudní rozhodnutí citováno v jiném soudním rozhodnutí a na základě toho pomocí matematického vzorce přiřazuje jednotlivým judikátům tzv. „citační index“, podle kterého se dá zcela spolehlivě určit význam konkrétního soudního rozhodnutí. Zjednodušeně řečeno, ten judikát, který byl použit v jiných soudních rozhodnutích má vyšší citační index, než ten judikát, který sice byl vydán, ale postupem času byl odsunut do ústraní a žádné jiné soudní rozhodnutí o něj neopřelo svoji argumentaci. Tento systém tedy přináší kýžené objektivní shrnutí, který judikát je důležitý a který ne, což má za následek daleko jednodušší stanovení pojmu ustálená judikatura. Při práci s tímto systémem není nejmenší problém narazit na celou řadu soudních rozhodnutí, o které se argumentačně opíraly desítky dalších judikátů, a tato rozhodnutí nebyla publikována v oficiální Sbírce soudních rozhodnutí, tudíž dle stávající praxe postrádala relevantnost, i když skutečnost je prokazatelně jiná. Naopak další stovky judikátů ve Sbírce soudních rozhodnutí sice publikovány byly, ale žádné jiné soudní rozhodnutí je necitovalo. Citační systém CITEX® tedy poskytuje možnost objektivně odfiltrovat všechna soudní rozhodnutí nižšího významu a nadále pracovat s těmi významnými, což má za následek nejenom*“

1 Funkční doplňky. Atlas consulting [online]. Atlas consulting, © 2013 [cit. 16. 12. 2013]. Dostupné z: <http://www.atlascon.cz/software/codexis/funkcni-doplanky#rekodif>

2 Nejlepší přítel právníka. Jmenuje se CITEX®. Codexis [online]. Atlas consulting-CITEX®, © 2013 [cit. 16. 12. 2013]. Dostupné z: <http://www.citex.cz/>

přehlednost a časovou úsporu, ale i daleko vyšší předvídatelnost soudních rozhodnutí.“

Četnost užití judikátu můžeme sledovat i v čase (pokles nebo vzestup zájmu). Samozřejmostí je možnost nahlédnout na místo samotné citace a její kontext.

Na závěr se J. Kolomičenko pochlubil i nominací verze CODEXIS® MOBILE na aplikaci roku 2013. Poté pozval účastníky konference na každoroční odborný kongres Právní prostor (největší všeoborový právní kongres v ČR) www.pravniprostor.cz a nově také na odbornou konferenci Právo ve veřejné správě (specializovaná konference pro zástupce orgánů státní správy a samosprávy) www.pvvs.cz. Příspěvky z konferencí obohacují modul Literatura v systému Codexis.

Jiří Effler (Wolters Kluwer ČR) představil novou funkcionalitu ASPI „**LexRank**“³ - unikátní řazení výsledků hledání podle jejich významu pro právní praxi“. Na rozdíl od Codexisu vyvinuli tvůrci ASPI metodu, která zohledňuje nejen statisticky objektivní kritéria. ASPI LexRank posuzuje relevanci záznamu podle celého komplexu a kontextu kritérií, které vycházejí z principů právního řádu a z potřeb právní praxe. Řešení bylo vyvinuto ve spolupráci s odborníky a uživateli systému, takže nese prvky subjektivního hodnocení významu dokumentu. Je to vlastně číslo vyjadřující relevanci dokumentu při zvážení různých kritérií, jehož cílem je zkrátit cestu k nalezení požadovaného dokumentu. ASPI LexRank v modulu Judikatura zohledňuje při řazení výsledků především závaznost/ precedenční váhu soudního rozhodnutí, počet citací, publikování v oficiálních sbírkách a časové hledisko. Význam rozsudku zvyšuje například i tzv. dissent (odlišné stanovisko soudce k většinovému rozhodnutí soudu). Dále se J. Effler zmínil i o modulu **Průvodce rekodifikací**.⁴ Je zde přímo tvůrci nového občanského zákoníku zpracováno 500 klíčových hesel z oblasti soukromého práva (stručně popsanych z pohledu jejich změn) a připojen výklad teoretických východisek i praktických dopadů nové právní úpravy.

Oba příspěvky vyvolaly živou a kritickou diskusi mezi účastníky workshopu, neboť se jedná o dva rozdílné přístupy, kterými se snaží tvůrci systémů nabídnout uživateli informace s přidanou hodnotou. Argumenty volající po přesném vyjádření kritérií se mísily s těmi, které uváděly, že Googlem srovnané dokumenty také akceptujeme „bez ptaní“. Teprve praktické užívání pomůže zhodnotit skutečný přínos obou přístupů.

Trochu jiný přístup k prezentaci novinek zvolily další dva produkty. **Pavel Gardavský** (AION CS, s.r.o.) vystoupil na konferenci podruhé a v příspěvku „Zákony pro lidi – druhý rok existence“ přiblížil reálné fungování této služby poskytované prostřednictvím intuitivního uživatelského rozhraní webových stránek www.zakonyprolidi.cz. Od spuštění v roce 2011 jsou stránky

3 ASPI LexRank. Systém ASPI [online]. Wolters Kluwer ČR, © 2013 [cit. 16. 12. 2013]. Dostupné z: http://www.systemaspi.cz/Sluzby/ASPI_LexRank.html

4 Rekodifikace Wolters Kluwer: Váš partner pro úspěšnou rekodifikaci [online]. Wolters Kluwer ČR, © 2012 [cit. 16. 12. 2013]. Dostupné z: <http://www.wk-rekodifikace.cz/>

přístupné zdarma a bez reklam. Počet návštěv i počet zobrazených předpisů denně (20.000) se oproti roku 2012 zdvojnásobil. V síti Právnické fakulty Masarykovy univerzity mají uživatelé k dispozici všechna konsolidovaná znění všech předpisů, přičemž denní počet návštěv z této sítě je v měsících školního roku i více než 300, počet zobrazených předpisů pak více než 500 denně.

Zakonyprolidi.cz se tak staly nejpoužívanějším široce přístupným zdrojem právních předpisů českého Internetu i díky zpřístupnění API a citační službě (peníze. cz, centrum.cz, měsíc.cz...). Vzhledem k pohledu na aktuální, minulá i budoucí znění, k možnosti zobrazení rozdílů mezi zněními a zobrazení souvislostí, jde tato služba mnohem dále, než Portál veřejné správy.

„Fulsoft⁵ je komplexní on-line právní systém existující již 15 let. Spojením s odborným nakladatelstvím r se nastartoval jeho rychlý rozvoj. Díky investicím do technologií a prováděním zákonů s literaturou si našel své místo u tisíců předplatitelů v České republice“

Tak uvedl svůj systém **Radek Hamouz** (Verlag Dashöfer). On-line přístup s sebou nese samozřejmě denní aktualizaci. Hypertextovými odkazy jsou provázány všechny dokumenty (podřazené i jinak související předpisy, ale i judikáty a případně komentáře, vzory smluv či odborné články – vše navázáno na konkrétní paragraf zákona). V celkovém počtu cca 46 000 dokumentů je zejména celá Sběrka zákonů od roku 1945 a Sběrka mezinárodních smluv, judikatura ÚS, NSS a NS od roku 1960. Dále je zde více než 2200 vzorů smluv ze všech oblastí (i podle nového občanského zákoníku) a více než 4 400 komentářů a odborných článků od zkušených autorů včetně komentáře nového občanského zákoníku. Zpracované jsou převodové tabulky, díky nimž lze snadno zjistit, jaké je znění paragrafů občanského zákoníku do 31. 12. 2013 a jak bude vypadat jejich úprava od 1. 1. 2014

Komplexní on-line právní systém Fulsoft - zákony, judikatura a literatura 2014 se tak jeví jako pohodový nástroj obsahující vše potřebné pro orientaci v českém právním řádu. Tvůrci systému používají i označení „Garance“ u aktuálních textů a „Archiv“ u dokumentů neplatných nebo překonaných. I v on-line verzi je možno pracovat s poznámkami a záložkami.

Ze všech výše uvedených příspěvků i z praktických zkušeností mohou formulovat určité **trendy ve vývoji právních informačních systémů**.

V prvé řadě je to **síla zdravé konkurence**, která žene všechny systémy kupředu. Shrnuje bych to velmi hrubě do dvou tezí – „Když to má konkurence, tak to musíme mít taky“ a „Když už to vymyslíme, tak ať je to lepší než u konkurence“. Tak například v ASPI doplnili náhled na souvislosti ke každému předpisu, ale má spíše statistický význam a méně praktické využití než v Codexisu a Becku-online, kde jsou souvislosti zpracovány podrobněji. Tradiční formuláře ASPI dávají na

druhé straně větší šanci na komplexní nalezení souvislostí s okamžitým využitím plnotextového vyhledávání.

Zato zpracování **globálního vyhledávání** se zapojením lematizace a možností vyhledávat zároveň v souvislostech k předpisům i paragrafům, k judikátům i dalším dokumentům posouvá tento způsob práce v ASPI na vyšší úroveň, než je pouhé hledání řetězce znaků v názvu dokumentu. Celkově lze konstatovat, že dochází k posunu od formulářového vyhledávání ke „googlovskému“. To vše s cílem najít co nejrychleji výskyt ve všech bázích systému. Při řešení jednoduchého dotazu, zda *můžu mít na demonstraci zakrytý obličej*, vítězí Beck-online, který je od počátku své existence postaven na prioritě jednořádkového vyhledávání před formulářem.

Další novinka, kterou je složitá síť vztahů mezi předpisy nabízená v ASPI v rámci **vizualizace**, už potřebuje (na rozdíl od globálního vyhledávání) hodně dobře zorientovaného uživatele a nebude patrně nejčastěji užívanou funkcionalitou systému.

ASPI přišlo jako první s rekodifikačním modulem, který má tu výhodu, že lze plnotextově vyhledávat i ve stručných komentářích k jednotlivým porovnávaným paragrafům a klíčovým heslům. Novější **Rekodifiakce** v Codexisu (viz výše) působí díky propojení různých textů včetně důvodové zprávy komplexněji.

I systém Beck-online má čerstvý modul **„Nové občanské právo“** s řadou knih a komentářů, reagovat na nově vzniklou situaci musel i Fulsoft.

Snaha o přidanou hodnotu nabízenou uživateli v podobě **vyjádření relevance** dokumentu, tj. umístění nejdůležitějších dokumentů na prvních místech nabízeného seznamu, je v Beck-online realizována mimo jiné prostřednictvím četných, v hranatých závorkách doplněných, názvů paragrafů.

V ASPI se vývoj nabídky relevantních dokumentů posunul od tučného zvýraznění vybraných nejdůležitějších novelizovaných zákonů (před několika lety) po současný LexRank u předpisů i judikatury. A v Codexisu bylo řazení dokumentů dle počtu výskytů hledaných výrazů doplněno u judikatury ještě informací ze systému **CITEX®**.

Standardem je již náhled na právní větu judikátu, inspirací pro ostatní je Beck-online a jeho nabídka náhledu na kontext nalezených výrazů uvnitř textu.

Technický pokrok směřuje k rozvoji **mobilních aplikací** prakticky u všech systémů, Beck-online boduje svojí aplikací pro počítače na platformě Apple.

Další trend bych nazvala **personalizace** systémů. Standardem u všech prezentovaných systémů je možnost vybrat si své oblíbené dokumenty a podívat se do historie vlastního hledání. Codexis umožňuje navíc sledovat pravidelně vybrané dokumenty a jejich změny a nejdál dotáhl podrobné záložky u jednotlivých paragrafů, možnost vytvářet poznámky doplněné o vlastní dokumenty a vytváření uživatelských témat. Personalizace je i metodou práce **Zákonů pro lidi**.

Mění se i přístup k nápovědě – je stručnější (u Beck-online možná až příliš) a využívá možnost videa

5 Fulsoft: *Zákony, judikatura a literatura 2014* [online]. Dashöfer Holding, Ltd. a Verlag Dashöfer, nakladatelství, © 1997 - 2013 [cit. 16. 12. 2013]. Dostupné z: http://www.fulsoft.cz/32/1/vyhledavani/?all=1&nns=2139#offset=0;sort_mode=2

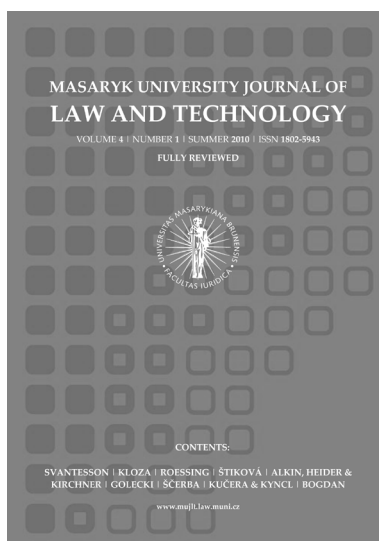
s komentářem. Fulsoft zorganizoval dokonce on-line školení pro studenty PrF.

V souladu s potřebami především vysokých škol jsou do systémů doplňovány údaje, které umožní vytvořit kompletní bibliografickou citaci nalezeného dokumentu. V ASPI je k dispozici vše potřebné, v Codexisu chybí ročník u časopisů. Snaha o nabídku přímé bibliografické citace zatím u Becku-online i Zákonů pro lidi není zcela bez problémů - bez úprav nelze tyto citace použít.

Co se navzdory všem trendům nemění, jsou požadavky na komplexnost informací (judikatura, články, komentáře, usnesení vlády...) i specializace na určité skupiny uživatelů. Takže ani příchod nové eSbírky, by neměl ohrozit další vývoj právních informačních systémů, právě naopak.

MASARYK UNIVERSITY JOURNAL OF LAW AND TECHNOLOGY

www.muajt.law.muni.cz

Masaryk University Journal of Law and Technology je odborný recenzovaný časopis zaměřený na oblast technologického práva, který od roku 2007 vychází na půdě Masarykovy univerzity. Standardně je vydáván dvakrát ročně v angličtině. Časopis je registrován v databázi periodického tisku u Ministerstva kultury ČR pod číslem E 17653 a dále je zapsán v seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v ČR vedeném Radou pro výzkum, vývoj a inovace. Jeho distribuci na území České republiky a Slovenska zajišťuje společnost Wolters Kluwer ČR, a. s., v zahraničí pak Medien und Recht Verlags GmbH. Partnery časopisu jsou také rakouská advokátní kancelář Kunz Schima Wallentin Rechtsanwälte OG a slovenská AS Legal, s.r.o., advokátska kancelária.

Časopis je zařazen do prestižní mezinárodní databáze Heinonline (www.heinonline.org).